22/03/2021

Το «λογχισμένο Ευαγγέλιο» της Σαμοθράκης

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Γράφει ο Παντελής Στεφ. Αθανασιάδης (sitalkisking.blogspot.gr)

Είμαι βέβαιος, ότι οι περισσότεροι από τους συμπατριώτες μου Θρακιώτες, δεν έτυχε να δουν το λεγόμενο «λογχισμένο Ευαγγέλιο της Σαμοθράκης» που αποτελεί πολύτιμο αντικείμενο των συλλογών του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου. Είναι, όμως, στην πραγματικότητα ανεκτίμητο ενθύμιο των παθών του Θρακικού Ελληνισμού.

Το «λογχισμένο Ευαγγέλιο της Σαμοθράκης» σχετίζεται άμεσα με το Ολοκαύτωμα του μαρτυρικού νησιού του βορειανατολικού Αιγαίου, κατά την Επανάσταση του

1821.

Συνοπτικά τα γεγονότα: Οι άνθρωποι της Φιλικής Εταιρείας είχαν προετοιμάσει ψυχικά τους κατοίκους της Σαμοθράκης για τον εθνικό ξεσηκωμό, που έρχονταν και ήταν όλοι αποφασισμένοι. Έτσι οι Σαμοθρακίτες επαναστάτησαν τον Αύγουστο του 1821, αρνούμενοι να πληρώσουν φόρους.

Όμως 1η Σεπτεμβρίου 1821 των λεγόμενη στο τοπικό ιδίωμα «πρωτοσταυρινιά» αποβιβάστηκαν στη Σαμοθράκη τα αγήματα των Τούρκων υπό τον υποναύαρχο Καρά-Αλή (σ.σ. είναι αυτό που αργότερα τον Ιούνιο του 1822, ανατίναξε μαζί με την ναυαρχίδα του, ο πυρπολητής Κωνσταντίνος Κανάρης). Αμέσως άρχισαν το έργο της σφαγής και των λεηλασιών. Σφαγιάσθηκαν μερικές χιλιάδες άνδρες και αγόρια. Τα γυναικόπαιδα πουλήθηκαν στα παζάρια σκλάβων της Κωνσταντινούπολης και της Σμύρνης. Τα σπίτια τους κάηκαν. Το νησί ερημώθηκε.

Τότε μέσα στο χαμό, κάποιοι Τούρκοι στρατιώτες και στην εκκλησία της Χώρας, όπου λειτουργούσε ο ιερέας. Προφανώς τον εκτέλεσαν και επιπλέον κάποιος λόγχισε το ιστορικό αυτό Ευαγγέλιο.

Εφτακόσιοι από τους κατοίκους που είχαν επιζήσει καταφεύγοντας στα βουνά, τελικά πείσθηκαν από τους Τούρκους να εμφανισθούν γιατί τους έδωσαν την εντύπωση ότι θα τους δώσουν χάρη και θα τους χαρίσουν τη ζωή. Όμως στην τοποθεσία «Εφκάς» της πρωτεύουσας του νησιού Χώρας, τους δολοφόνησαν όλους.

Ελάχιστοι κάτοικοι που διασώθηκαν κρυμμένοι στα βουνά άρχισαν όταν έφυγαν τα αγήματα του Καρά-Αλή να θάβουν τους νεκρούς και να μαζεύουν ό,τι αντικείμενο μπορούσε να διασωθεί. Έτσι μαζεύτηκε και το «λογχισμένο Ευαγγέλιο» και φυλάχτηκε για πολλά χρόνια ως ιερό κειμήλιο.

Η λαϊκή μούσα πικροτραγούδησε αυτό το γεγονός με ένα μοιρολόγι:

“Σήμερα είναι Τρίτη και πρωτοσταυρινιά
Όπου μας εχαλάσαν οι Τούρκοι τα σκυλιά,
Παίρναν τα κεφάλια κι αφήναν τα κορμιά,
Γεμίσαν τα σοκάκια και όλα τα στενά.”

Μαρτυρία για το Ολοκαύτωμα αποτέλεσε το έργο του Ίωνος Δραγούμη «Σαμοθράκη», ο οποίος αναφέρεται στο αιματηρό συμβάν, αλλά και στο «λογχισμένο Ευαγγέλιο» της εκκλησίας της Παναγίας στη Χώρα, το οποίο φυλάσσεται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Η παρέμβαση του Ίωνος Δραγούμη

Πολλά χρόνια αργότερα μετά το χαλασμό, το 1905 τοποθετήθηκε πρόξενος της Ελλάδας στο Δεδέαγατς, ο Ίων Δραγούμης, ο οποίος επισκέφθηκε πολλές φορές της Σαμοθράκη, γοητεύτηκε και έγραψε το βιβλίο «Σαμοθράκη», που το εξέδωσε το 1909. Στο βιβλίο αυτό κάνει αναφορά και στο «λογχισμένο Ευαγγέλιο της Σαμοθράκης».

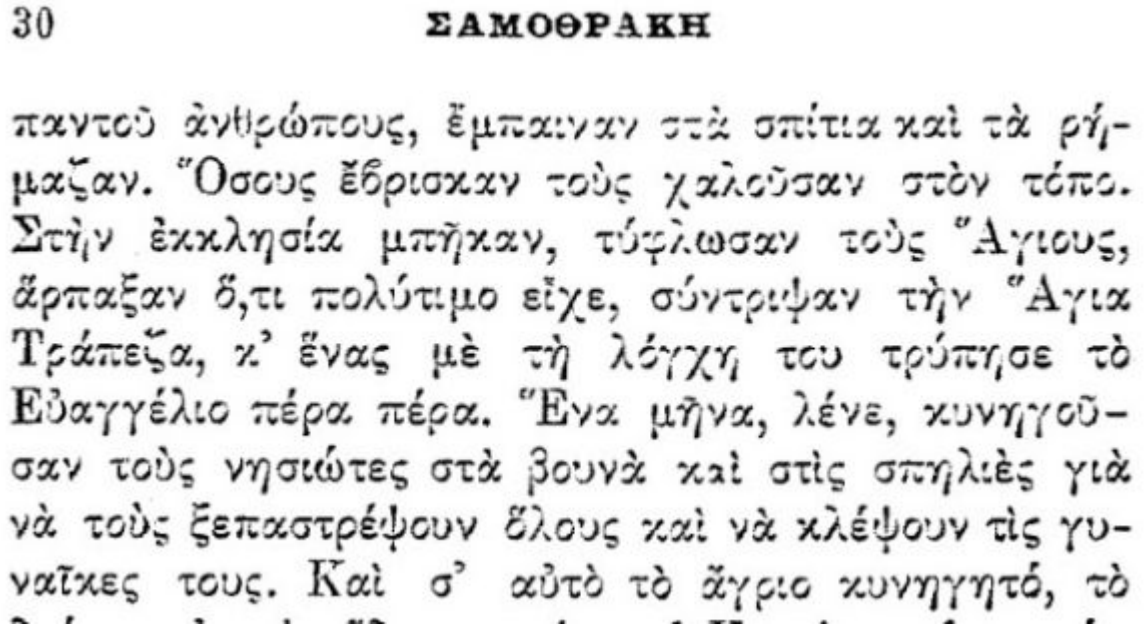

30 ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ

παντοῦ ἀνθρώπους, ἔμπαιναν στὰ σπίτια καὶ τὰ ρήμαζαν. Ὅσους ἔβρισκαν τοὺς χαλοῦσαν στὸν τόπο. Στὴν ἐκκλησία μπῆκαν, τύφλωσαν τοὺς Ἁγιους, ἅρπαξαν ὅ,τι πολύτιμο εἶχε, σύντριψαν τὴν Ἁγια Τράπεζα, κ' ἕνας μὲ τὴ λόγχη του τρύπησε τὸ Εὐαγγέλιο πέρα πέρα. Ἕνα μῆνα, λένε, κυνηγοῦσαν τοὺς νησιώτες στὰ βουνὰ καὶ στὶς σπηλιὲς γιὰ νὰ τοὺς ξεπαστρέψουν ὅλους καὶ νὰ κλέψουν τὶς γυναῖκες τους. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ ἄγριο κυνηγητό, τὸ

Το απόσπασμα από το βιβλίο του Δραγούμη για το "λογχισμένο Ευαγγέλιο"

Ταυτόχρονα ο Δραγούμης έπεισε τους Σαμοθρακίτες και του παραχώρησαν αυτό το κειμήλιο, που το έστειλε στην Αθήνα στην Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, η οποία το περιέλαβε στις συλλογές του Μουσείου της, που βρίσκεται πίσω από τον ανδριάντα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στην οδό Σταδίου.

Πράγματι στα αρχεία του Μουσείου υπάρχει σήμερα το ιστορικό αυτό Ευαγγέλιο και η συνοδευτική επιστολή του Δραγούμη γραμμένη με πένα και μωβ μελάνι.

Το Ευαγγέλιο εκτέθηκε το έτος 2000 στην μεγάλη έκθεση που είχε οργανώσει η Βουλή (πρόεδρος ο Απόστολος Κακλαμάνης) για να εορτασθούν τα 80 χρόνια ενσωμάτωσης της Θράκης στον ελληνικό κορμό, μετά από σκλαβιά περίπου 600 ετών. Ως έκθεμα είχε πάρει τον αριθμό 87.

Τι είναι τελικά αυτό το Ευαγγέλιο;

Αυτό το Ευαγγέλιο δεν είναι απλά ένα θρησκευτικό βιβλίο που συνδέθηκε με ένα δραματικό ιστορικό γεγονός. Και από μόνο του σήμερα χωρίς το θρησκευτικό και ιστορικό χαρακτήρα του, είναι ένα πολύ σπάνιο βιβλίο, τυπωμένο στο περίφημο τυπογραφείο του Νικολάου Γλυκύ στη Βενετία τον 17ο αιώνα.

Ο Νικόλαος Γλυκύς από τα Ιωάννινα, ήταν ένα αγράμματος Ηπειρώτης που μετανάστευσε στη Βενετία το 1647 και ασχολήθηκε αρχικά με το εμπόριο. Το 1671 ίδρυσε το τυπογραφείο του και άρχισε να εκδίδει ελληνικά θρησκευτικά, επιστημονικά και φιλολογικά βιβλία. Το τυπογραφείο αυτό ήταν το μακροβιότερο ελληνικό και ως τυπογραφείο της οικογένειας του Γλυκύ, υπήρχε έως το 1832. Από τους ιστορικούς μελετητές ο Γλυκύς, κατατάσσεται ως ο όγδοος κατά σειρά Έλληνας τυπογράφος της Βενετίας.

Από πρόλογο βιβλίου του Τυπογραφείου του Νικολάου του Γλυκέως του εξ Ιωαννίνων. Πρόκειται για το αντίτυπο του βιβλίου “Κατηχητικόν” του Αγίου Θεοδώρου Στουδίτου (έκδοση 1676) που εναπόκειται στη Βιβλιοθήκη του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου

Αδριανούπολης, η οποία υπάρχει σήμερα στη Νέα Ορεστιάδα.

Πηγή: Ιστολόγιο ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (sitalkisking.blogspot.gr)